

26. KONGRES IBBY V NEW DELHIJU

V času od 20. do 24. septembra 1998 sta Indijska sekcija IBBY in Indijsko združenje mladinskih pisateljev in ilustratorjev gostila 26. kongres IBBY (mednarodne zveze za mladinsko književnost). Osrednja tema kongresa je bila: **Tematika miru v knjigah za otroke**. Kongresa se je udeležilo okrog 400 pisateljev, ilustratorjev, prevajalcev, založnikov, knjižničarjev, učiteljev in strokovnjakov na področju mladinske književnosti, ki so prišli z vseh koncev sveta. Tudi referenti na kongresu so bili mednarodna strokovna elita, med njimi tudi dr. Metka Kordigel z zelo odmevnim referatom **Mladinska književnost – poslednja možnost za mir**.

Kongres se je svečano pričel s prižiganjem luči, pozdravnimi govori indijskih veljakov, temperamentnim koncertom in podelitvijo najpomembnejše nagrade za mladinsko književnost, **ANDERSENOVE NAGRADE**. Vsaki dve leti sta podeljeni dve nagradi, in sicer pisatelju in ilustratorju za njun življenjski opus. Andersenova nagrajenca 1998 sta pisateljica **Katherine Paterson** (ZDA) in ilustrator **Tomi Ungerer** (Francija). Mednarodna žirija, član katere je bil tudi Matjaž Schmidt, je prejela 50 predlogov za nagrado. Nagrajenca in vse nominirance, med njimi tudi pisateljico **Svetlano Makarovič** in ilustratorko **Marijo Lucijo Stupica**, je IBBY predstavil tudi na letošnjem knjižnem sejmu v Bologni.

Katherine Paterson je bila rojena 31. oktobra 1932 v Qing Jiangu na Kitaj-

skem, v ameriški misionarski družini. Ko je imela deset let, so se vrnili v ZDA. Po končanem šolanju je poučevala. Z mo-

žem sta z dvema sinovoma in dvema posvojenima hčerkama ustvarila družino. Prav odnosi v družinah so osrednje teme knjig, ki jih piše Katherine Paterson. Za svoje delo je prejela številna ugledna priznanja, med njimi National Book Award 1977, 1979 in American Library Association Newbery Medal 1978, 1981. Njene knjige so prevedene v 22 jezikov. Najbolj znani sta knjigi: *Bridge to Terabithia* in *Jacob have I loved*.

Tomi Ungerer: *Die drei Räuber*
(Copyright © 1963 by Diogenes Verlag AG Zürich)

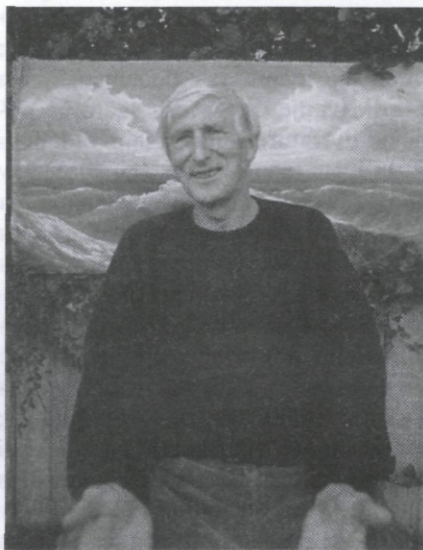
Sama pravi o svojem delu: »Pri pisanju si prizadevam, da zapeljem mlade bralce v mojo zgodbo tako, da ne bo le moja, ampak bo postala od nas vseh. Od njih ne želim le njihovega časa ali pozornosti. Želim njihovo živo sodelovanje. Želim, da se jim med branjem vzbudijo čustva, domišljija in razum in da pridobijo novo izkustvo. Upam, da so moja dela tako dobra, da se mi mladi bralci z veseljem pridružijo kot so-avtorji.«

Leta 1994 je Katherine Paterson napisala poslanico ob mednarodnem dnevu knjig za otroke. V poslanici pravi: »Svet pripada tistim, ki berejo. Knjige nas popeljejo na pot okrog sveta in na daljne planete. Z branjem prodremo globoko v skrivnosti narave ter celo v srce in misli drugega človeka. Neizmerna bogastva čakajo na nas. Le knjige moramo odpreti in začeti brati.«

Tomi Ungerer je bil rojen 28. Novembra 1931 v Strassburgu v Franciji, v znani urarski družini. S sedemnajstimi leti je zapustil šolo in domači kraj in šel v širni svet. Potikal se je po Evropi, se kot prostovoljec priključil francoskim kolonialnim četam, kot mornar objadral svetovna morja, se nato za nekaj časa ustalil v ZDA, kjer se je preživljal kot grafik pri velikih časopisnih hišah (Life, New York Times...) in reklamnih agencijah. Ungerer označuje leta v New Yorku kot svoja učna leta. Z reklamami in otroškimi knjigami je dosegel uspeh in priznanje. Strokovna kritika pa je popolnoma prezrla njegova odlična dela, v katerih je, kot so ga vendarle označili, »kronist avtomatizirane nečloveškosti« satirično govoril in kritiziral ameriško družbo petdesetih in šestdesetih let. Leta 1970 je Ungerer zapustil New York, živel nekaj časa v Kanadi, od 1977 na Irskem, zadnja leta v Strassburgu. Za svoje delo je prejel najodličnejša priznanja v ZDA in v Evropi.

Njegove knjige, za katere je v večini tudi sam napisal tekste, so postale med-

narodni fenomen, nov »ungererianski« svet satirične fantazije in čistega užitka.

Slikanice Tomija Ungererja *CriCTOR* (1958), *Die drei Räuber* (1961), *Moon Man* (1966), *The Hat* (1970), *No Kiss for Mother* (1973) in druge, so vrsto let »železni repertoar« pravljicnih ur tudi v slovenskih mladinskih knjižnicah.

Slovenski prevod je doslej doživela le ena knjiga: Hodeir, Andr : *Kleopatra se sanki*. Prev. Erika Vouk. Ilustr. Tomi Ungerer. Ljubljana: DZS, 1996. (Vrtavka).

Vsaki dve leti so na kongresu podeljena tudi častna priznanja **IBBY HONOUR LIST** avtorjem, pisateljem, ilustratorjem in prevajalcem, ki jih predlagajo nacionalne sekcije za dela, ki so izšla v zadnjih treh letih. Častna priznanja so prejeli tudi pesnik **Boris A. Novak**, ilustrator **Matjaž Schmidt** in prevajalca **Katarina Bogataj-Gradišnik** in **Janez Gradišnik**. Uvr enci na častno listo IBBY 1998 bodo predstavljeni tudi na knjižnem sejmu v Bologni 1999.

Plenarni referati so obravnavali tematiko miru v mladinski književnosti v preteklosti, sedanjosti in prihodnosti –

Jayant Narlikar (Indija), Joan Glazer (ZDA), **Metka Kordigel** (Slovenija); kako lahko knjige pomagajo otroku, ki se srečuje z nasiljem – Padma Edirisinghe (Sri Lanka), Ira Saxena (Indija); ohranjanje identitete v globalnem okolju in odkrivanje drugačnih svetov s pomočjo literature – Tayo Shima (Japonska), Kanatsouli Meni (Grčija), Jay Heale (Južna Afrika); promocija branja v času vizualnih medijev v razvitem svetu in v deželah v razvoju – Barbara Scharioth (Nemčija), Huang Jianbin (Kitajska), Surekha Panandikar (Indija); najboljše za vse v vseh medijih, knjižne priredbe v druge medije – Libby Hathorn (Avstralija), Feisal Alkazi (Indija); pomen dobre distribucije knjig, da bi dejansko obkrožile svet – Sukumar Das (Indija), Maureen White (ZDA).

Pri posredovanju literature mladim imajo pomembno vlogo starši, vzgojitelji in učitelji, ki naj otroke spodbujajo k branju dobre literature (Jayant Narlikar); razni mediji, zlasti elektronski, skrajno agresivni v penetraciji prostega časa mladih, tudi s svojimi sporočili spodbujajo nasilje, zato je v literaturi za mlade prostor za mir (Metka Kordigel); ljubezen do narave, do živali, razumevanje in toleranca med ljudmi so teme, ki pri otrocih vzbujajo in razvijajo pozitivne medsebojne odnose (Padma Edirisinghe); zgodbe o trpljenju in smrti otrok v vojnah osveščajo mlade, da spoznajo kakšna vrednota je mir (Tayo Shima); v današnjem času je pomembna tudi klasična in ljudska literatura, ki posreduje kulturno dediščino (Kanat-souli Meni); informacija o neki deželi, njenih ljudeh in načinu življenja mora biti stvarna, prikazati jih mora tako, kot živijo danes, ne pa skozi očala osvaja-nega in superiornega kolonialista, saj kultura ni le stvar preteklosti (Jay Heale); za promocijo mladinske literature je pomembno, da sodelujejo založbe, knjigarne, knjižnice, časniki, radio in

televizija, ki morajo redno seznanjati mlade in tudi njihove vzgojitelje in učitelje v šolah o knjižnih in ostalih medijskih novostih, pri tem organizirajo privlačna bralna tekmovanja, srečanja z avtorji, izbore najljubših knjig, kjer pomembno odločajo mladi sami, in še vedno najprivlačnejšo obliko, pripovedovanje zgodb (Barbara Scharioth); za razliko od mest je podeželje marsikje prostor, kjer ni ne knjig ne knjižnic, zato so gledališke skupine dobrodošle in uspešne posredovalke literature (Surekha Panandikar); sodobna mladinska literatura prinaša sodobno tematiko in probleme, s katerimi se danes srečujejo mladi, in ob taki kvalitetni literaturi in tudi drugih medijih bodo lažje dozoreli (Libby Hathorn); gledališke in TV priredbe se morajo držati literarnih izvirnikov, »zahodni« vzori so škodljivi (Feisal Alkazi); res je, da je »holivudski« pogled na neko zgodbo zelo drugačen od avtorjevega, toda res je tudi, da se po ekranizaciji poveča prodaja in prevajanje knjige (Libby Hathorn); mladinska literatura bi se morala več prevajati, tudi večji narodi bi morali spoznavati v večji meri literaturo manjših, ne le obratno (Maureen White); prevode se da uspešno spodbujati tudi z nagradami, kot je to že uveljavljeno v Nemčiji in Avstriji (Barbara Scharioth, Peter Schneck).

Okrogle mize in delavnice so bile na kongresu posvečene temam nenasilja v sodobni mladinski literaturi, knjigam za prizadete otroke, vlogi periodike pri prizadevanju za mir, še vedno priljubljenim klasičnim literarnim junakom, avtentični predstavitvi drugih kultur, prevajanju, izmenjavi programov, namenjenih boljšemu razumevanju književnosti različnih narodov, vplivu globalizacije na trženje otroških knjig, pripovedovanju zgodb za pospeševanje pismenosti in omogočanju dostopa do knjig za prizadete, koprodukcijam, ljudski umetnosti v ilustriranih knjigah za otroke, knjigam

in medijem, pospeševanju promocije knjig za otroke. Na tej okrogli mizi je **Tilka Jamnik** predstavila oblike, s katerimi motiviramo pri nas mlade za branje (mreža splošnih knjižnic, povezava med splošnimi in šolskimi knjižnicami, knjižni kviz, bralna značka, razstava Bologna po Bologni). Večina referentov je poudarila veliko vlogo knjižničarjev in učiteljev pri spodbujanju mladih k branju, pri čemer osveščajo tudi njihove starše.

Dva popoldneva sta bila namenjena **pravljicarjem**, ki so pripovedovali zgodbe iz svojih dežel (Indije, Slovenije, Nizozemske, Islandije, Kitajske, Južne Afrike, ZDA, Japonske, Nepala, Švedske, Avstrije, Izraela, Francije, Argentine, Finske, Norveške, Bangladeša), med njimi je **Tanja Pogačar** predstavila zgodbo **Marlenke Stupica: Čudežno drevo**. V pravljичno prirejenem prostoru so številni otroci in odrasli prisluhnili profesionalnim pravljicarjem, knjižničarjem in avtorjem, med njimi Andersenovi nagrajenki Katherine Paterson in znani avstrijski pisateljici Renate Welsh Rabady.

Med avdiovizualnimi predstavitvami na kongresu je bil izrazno močan indijski film: *Podobe nasilja in miru* (Silverline – Images of Violence and Peace), ki je s sliko in glasbo prikazal današnji svet mladih, svet, ki enim nudi vse dobrine in jih spodbuja h kreativnemu soustvarjanju, drugim pa na primer le puščavski pesek, v katerem skušajo preživeti. Z ekrana nas je prijazno nagovorila tudi japonska cesarica Michiko, ki je že vseskozi povezana z mladinsko literaturo. Pred leti smo z njenimi prevodi v angleški jezik spoznali japonskega pesnika Michia Mada, ki je prejel Andersenovo nagrado leta 1994.

Letošnji Andersenov nagrajenec za ilustracijo Tomi Ungerer zaradi bolezni ni mogel priti osebno po priznanje, poslal pa je video posnetek, v katerem je na zanj značilen duhovit in malce provokativen način povedal in narisal svoje občutke ob prejetju pomembnega od-

ličja. Z odličnim videom so se predstavili tudi Kolumbijci, ki so prireditelji 27. kongresa IBBY leta 2000 v mestu Cartagena de Indias, z osrednjo temo: *Novi svet za nov svet. Otroške knjige za novo tisočletje* (The New World for a New World. Children's books for the new millennium. September 18–22, 2000).

Meena Khorana, glavna urednica revije *Bookbird*, je na kongresu predstavila zadnjo številko revije, v kateri sta predstavljena oba letošnja Andersenova nagrajenca, pisateljica Katherine Paterson in ilustrator Tomi Ungerer in vsi pisatelji in ilustratorji, ki so jih nacionalne sekcije nominirale za nagrado. Slovenski avtorici sta pisateljica Svetlana Makarovič in ilustratorica Marija Lucija Stupica. Dosedanji predsednik žirije za Andersenovo nagrado Peter Schneck je podal poročilo o delu žirije, član katere je bil tudi akademski slikar Matjaž Schmidt. Naslednje številke revije bodo obravnavale naslednje teme: Drama in gledališče, Avstralija in Polinezija, Majhne in alternativne založbe knjig za otroke, Otroci v diaspori: izkoreninjenje ali asimilacija. Urednica je zainteresirane povabila, da pošljejo prispevke.

Na letošnji **skupščini** je bila izvoljena nova predsednica IBBY. Dosedanji predsednici Carmen Diani Dearden iz Venezuele je potekel mandat. Izvoljena je bila ugledna strokovnjakinja na področju mladinske književnosti Tayo Shima iz Japonske. Tudi predsedniku žirije za Andersenovo nagrado Petru Schnecku iz Avstrije je potekel mandat. Za novega predsednika žirije je bil izvoljen Jay Heale iz Južne Afrike.

Na skupščini je bil proglašen tudi nagrajenec za promocijo branja (**IBBY – ASAHI READING PROMOTION AWARD 1999**), in sicer projekt palestinskega centra za študij nasilja (Palestinian Centre for the Study of Non-Violence): **Knjižnica na kolesih za nasilje in mir** (Library on Wheels for

Nonviolence and Peace). Svečana izročitev nagrade bo 8. aprila 1999 v Bologni. Med projekti, ki kandidirajo za to nagrado, je bil predstavljen tudi slovenski: **S knjigo v svet — bralna značka.**

Posamezne **nacionalne sekcije**, ki so na kongresu predstavile svojo dejavnost, so se lotile zanimivih projektov. Francoska sekcija se je osredotočila na izdajo knjige: *Livres d'enfance, livres de France/ The Changing Face of Children's Literature in France* (Paris: Hachette, 1998), celoten pregled mladinske literature v Franciji. Knjiga je napisana v francoskem in angleškem jeziku. Avtorji posameznih poglavij so najvidnejši francoski strokovnjaki, kot Annie Renonciat, Jean Perrot, Michèle Petit in drugi. Kanadska sekcija je pripravila strokovno srečanje kanadskih in južnoameriških založnikov z namenom, da se povežejo in sodelujejo pri promociji knjig za otroke. Norveška sekcija ima dobre izkušnje s povezovanjem splošnih in šolskih knjižnic in organizacijo rednih informativnih seminarjev. Pri tem sodelujejo tudi založbe, ki financirajo potujoče knjižne razstave in tri strokovnjake za slikanice, za otroške in mladinske knjige, ki predstavijo novosti po vsej državi.

Kongres so spremljale **razstave** (nekatero v prostorih hotela Ashok, kjer se je tudi odvijal kongres) in sicer:

RAZSTAVA knjig **ANDERSENO-VIH NAGRAJENCEV**, pisateljice **Katherine Paterson** in ilustratorja **Tomija Ungererja** in vseh nominirancev za Anderssenovo nagrado, med njimi knjige pisateljice **Svetlane Makarovič**:

1. *Kosovirja na leteči žlici*. Ilustr. Matjaž Schmidt. Ljubljana: DZS, 1994. (Kosovirji).
2. *Cosies on the Flying Spoon*. Prev. Sonja Kravanja. Ilustr. Matjaž Schmidt. Ljubljana: DZS, 1994. (The Cosies).
3. *Mačja preja*. Ilustr. Svetlana Makarovič. Ljubljana: Mladika, 1992. (Trepetlika).

4. *Pekarna Mišmaš*. Ilustr. Gorazd Vahen. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1997. (Svetlanovčki).
5. *Potepuh in nočna lučka*. Ilustr. Marjan Amalietti. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1995. (Svetlanovčki).
6. *Škrat Kuzma dobi nagrado*. Ilustr. Tomaž Lavrič. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1996. (Svetlanovčki).
7. *Tacamuca*. Ilustr. Gorazd Vahen. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1995. (Utemeljitev predloga za nagrado za Svetlano Makarovič je pripravil Andrej Ilc, urednik pri Založbi Mladinska knjiga, bibliografijo sta pripravili Tanja Pogačar in Darja Lavrenčič, bibliotekarki v Pionirski knjižnici v Ljubljani, spremno gradivo je v angleščino prevedla Erica Johnson Debeljak.)

in knjige, ki jih je ilustrirala **Marija Lucija Stupica**:

1. Andersen, Hans Christian: *Pastirica in dimnikar*. Prev. Rudolf Kresal. Ljubljana: Prešernova družba, Vrba, 1994.
2. Andersen, Hans Christian: *Svinjski pastir*. Prev. Franc Burgar. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1988. (Velike slikanice).
3. Grafenauer, Niko: *Mahajana in druge pravljice o Majhnici*. Ljubljana: Domus, 1990.
4. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus: *Hrestač in Mišji kralj*. Prev. Mojca Kranjc. Ljubljana: DZS, 1996. (Velikanček).
5. Wilde, Oscar: *Srečni kraljevič*. Prev. Ciril Kosmač. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1993. (Utemeljitev predloga za nagrado za Marijo Lucijo Stupica je pripravila umetnostna zgodovinarica Maruša Avguštin, bibliografijo sta pripravili Tanja Pogačar in Darja Lavrenčič, spremno gradivo je v angleščino prevedla Erica Johnson Debeljak.)

RAZSTAVA knjig uvrščencev na ČASTNO LISTO IBBY 1998, med njimi:

- Pisatelj **Boris A. Novak** za knjigo: *Ma-la in velika Luna*. Ilustr. Danijel Demšar. Ljubljana: DZS, 1994 (Ristanc). Utemeljitev je pripravil Boris A. Novak.
- Ilustrator **Matjaž Schmidt** za ilustracije v knjigi Sergeja Sergejeviča Prokofjeva *Peter in volk*. Prev. Mile Klopčič. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1996. (Cicibanov vrtiljak, Velike slikanice). Utemeljitev je pripravila Maruša Avguštin.
- Prevajalca **Katarina Bogataj-Gradišnik** in **Janez Gradišnik** za prevod E. T. A. Hoffmanna *Pripovedke*. Ilustr. Ruth Knorr. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1996. (Veliki pravljčarji). Utemeljitev je pripravil Andrej Ilc. (IBBY je izdala spremljajoči katalog, v katerem so predstavljeni vsi uvrščenci na častno listo IBBY 1998.

RAZSTAVA INDIJSKIH ILUSTRA-TORJEV, ki so se predstavili z originalnimi ilustracijami.

Nekaj spremljajočih razstav je bilo v drugih razstaviščih v New Delhiju.

PANČATANTRA, razstava knjig, risb na blagu, papier-mâché reliefov in CD-Rom v Indira Gandhi National Centre for the Arts. Pančatantra, zbirka najstarejših zgodb za otroke na svetu je prevedena v številne jezike, med njimi

tudi v slovenski. Za razstavo je slovenska sekcija poslala dve izdaji, in sicer:

Pančatantra. Indijske basni in pravljice. Prev. Fran Bradač. Ilustr. Ritendra Mozumdar. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1959 (Zlata ptica) in *Miška si izbira ženina*. Indijska pravljica. Prev. Fran Bradač. Ilustr. Ritendra Mozumdar. Po izdaji iz leta 1957. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1981 (Čebelica).

Po ogledu razstave je bila za udeležence kongresa pripravljena še odlična plesno baletna uprizoritev zgodbe o zmagoslavju prijateljstva, ki jo je izvedla skupina Ranga Sri Little Ballet Troupe iz Bhopala.

RAZSTAVA NAJBOLJŠIH INDIJSKIH KNJIG ZA OTROKE, ki so izšle v letih 1990 do 1998 je bila v India Habitat Centru, pomembnem kulturnem centru v prestolnici. Razstavljene so bile knjige v več jezikih, ki jih govorijo v Indiji (hindujski, bengalski, pandžabski ... in seveda tudi angleški).

»HELLO! DEAR ENEMY!«, razstava slikanic s tematiko miru iz 19 držav, ki jo je pripravila Mednarodna mladinska knjižnica iz Münchna v Max Mueller Bhavan v New Delhiju.

Od kongresa in New Delhija smo se poslovili z indijskimi plesi in vabilom na naslednji kongres IBBY v Cartageni de Indias, kamor nas vabi kolumbijska sekcija IBBY.

Tanja Pogačar